

Eesti keele riigieksam 2004

Märt Hennoste, REKKi eesti keele peaspetsialist

Riigieksamikirjandi eesmärgid:

- 1) kontrollida emakeele riikliku õppekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust;
- 2) tagada gümnaasiumi lõpukirjandite hindamine ühtsetelt alustelt ning hinnete võrreldavus;
- 3) võimaldada õpilastel saada objektiivne pilt õpitulemustest;
- 4) anda Haridus- ja Teadusministeeriumile, haridusosakondadele, koolidele ja lapsevanematele ülevaade õppeprotsessi tulemuslikkusest;
- 5) ühitada gümnaasiumide lõpueksamid kõrgkoolide sisseastumiseksamitega.

Hinde kujunemise põhimõtted

Kirjandis hinnatakse eraldi sisu/stiili ja õigekirja. Hindamisel arvestatakse eelkõige töö sisukust, õigekeelsuse osa kirjandi hinde moodustab umbes 40%. Hindajad hindavad kirjandeid kümnepallisüsteemis. Kui kirjandi kahe hindaja hinnete vahe on suurem kui kolm palli, läheb eksamitöö kolmandale lugemisele. Sel juhul kujuneb lõplik tulemus kolmanda hindaja ja temale lähemal seisva hindaja tulemustest. Esimene hindaja kasutab kirjandite parandamisel punast, teine rohelist värvi. Teine hindaja näeb küll esimese hindaja parandatud vigu, kuid mitte tööle pandud hinnet. Eksami-keskuses viiakse kirjandile pandud hinded sajapallisüsteemi, summeeritakse ning jagatakse kahega. Tunnistusele saab eksaminand kirjandi tulemuse sajapallisüsteemis sarnaselt teiste eksamitega.

Eksamite üldstatistika

Tabel 1. Eksamite üldstatistika (valimi moodustavad kõik gümnaasiumitaseme eksami sooritanud eksaminandid)

Eksam	Eksamikeel	Õpilaste arv	Puudujad	Osalus %	Eksami sooritajate arv	Keskmine tulemus
Ajalugu	eesti/vene	3339	246	92,63	3093	58,60
Bioloogia	eesti/vene	4490	254	94,34	4236	58,77
Geograafia	eesti/vene	5163	374	92,76	4789	64,26
Eesti keel (kirjand)	eesti	9919	447	95,49	9472	54,54
Vene keel (kirjand)	vene	4012	113	97,18	3899	51,91
Füüsika	eesti/vene	792	78	90,15	714	60,60
Inglise keel	inglise	9640	540	94,40	9100	66,60
Keemia	eesti/vene	2806	213	92,41	2593	66,04
Ühiskonnaõpetus	eesti/vene	3159	128	95,95	3031	59,35
Matemaatika	eesti/vene	7666	700	90,87	6966	56,20
Prantsuse keel	prantsuse	66	3	95,45	63	79,56
Riigikeel	eesti	5288	157	97,03	5131	64,38
Saksa keel	saksa	1124	48	95,73	1076	66,67
Vene keel	vene keel	492	47	90,45	445	72,03
Kokku:		57956	3348	94,22	54608	62,82

Kommentaariid

1. 2004. aastal sooritati Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse juures 54 608 riigieksamit. Võrreldes 2003. aastaga, suurenes riigieksamil osalenute arv 2353 õpilase võrra. 2003. aastal oli juurdekasv vaid 48 õpilast. 2004. aasta eksaminandide arvu suurenemise peamine põhjus on geograafia riigieksami "populaarsus". 2003. aastal sooritas geograafia riigieksami 1928 õpilast, 2004. aastal oli aga neid 4789 (kasv 2,5 korda). Otsides muutuse põhjusi, näeme, et õpilased püüavad riigieksamite koormust jagada eri aastate vahel. Selleks sobibki hästi geograafia, aga ka keemia, mille õpetamine lõpeb 11. klassis. Seega on üha rohkem neid õpilasi, kes hakkavad riigieksameid sooritama juba aasta enne gümnaasiumi lõpetamist. Tegemist on kiiresti areneva suundumusega, mida on vaja põhjalikult analüüsida ning sellest tulenevalt reguleerida.

2. Eesti keele eksam oli endiselt osavõtjate arvult suurim: 2004. aastal kirjutas eesti keeles riigieksamikirjandi 9472 õpilast, mis on 113 võrra vähem kui 2003. aastal ning 502 võrra vähem kui 2002. aastal. Eksaminandide arvult järgmine oli inglise keele eksam (9100 osalejat). Kõige väiksema osavõtjate arvuga eksam oli prantsuse keel (63 eksaminandi).

3. 2003. aastal kirjutati riigieksamikirjandit eesti keeles (9472 õpilast), vene keeles (3899 õpilast) ning pimekirjas (2 õpilast). Varasematel aastatel on kirjandit kirjutatud ka saksa, soome, prantsuse ja inglise keeles.

4. Eksamil osalemise protsent on pärast viimaste aastate kasvu stabiliseerunud 95 % juures. 2004. aastal osales eksamil 95,49% registreerunudest (2003 – 95,72%; 2002 – 94,49%, 2001 – 93,87%, 2000 – 90,90%). See osutab, et riigieksamid on ühiskonnas aktsepteeritud ning gümnaasiumi ja kõrghariduse väärtus on õpilaste silmis püsivalt kõrge.

5. Kirjandi keskmine hinne oli 54,54 palli (2003 – 55,20; 2002 – 55,35; 2001 – 54,48), mis on kolmeteistkümnnes tulemus riigieksamite hulgas. Kõige kõrgem keskmine tulemus oli prantsuse keeles (79,56), madalaim vene keele kirjandil (51,91). Eksamite keskmisi tulemusi võrreldes tuleb silmas pidada, et kirjand on kõigile abiturientidele kohustuslik, teised eksamid on aga valikeksamid. Valikeksamitest loobuvad tavaliselt nõrga ettevalmistusega õpilased, riigieksamikirjandi puhul neil see võimalus puudub. Seega ei ole võimalik eksamiaineid vaid keskmise tulemuse põhjal adekvaatselt reastada. Üldjuhul on väikese või keskmise osavõtjate arvuga valikeksamite keskmised tulemused kõrgemad kui suure osavõtjate arvuga kohustuslike eksamite tulemused.

Eksamist osavõtt

2004. aasta riigieksamikirjandiks registreerus 9919 eksaminandi. Eksamil osales 9472 ehk 95,49% registreerunudest, kellest 8735 ehk 92,22% olid abiturientid ja 737 ehk 7,78% eksternid. Mehi osales eksamil 4045 ehk 42,70%, naisi 5427 ehk 57,30%). Lisaeksamil osales 40 eksaminandi. 9 õpilase eksamitöö tühistati.

Tabel 2. Põhieksamist osavõtt seitsme aasta lõikes

Aasta	Regist-reerus	Osales		Abituriendid		Eksternid		Mehed		Naised	
	arv	arv	%	arv	%	arv	%	arv	%	arv	%
1997	12579	11632	92,47	8748	75,20	2884	24,80	4882	42,00	6742	58,00
1998	11565	10226	88,42	8016	78,39	2210	21,61	4215	41,22	6011	58,78
1999	11615	10661	91,79	8884	83,33	1777	16,67	4339	40,70	6322	59,30
2000	11687	10623	90,90	8733	82,21	1890	17,79	4339	41,41	6224	58,59
2001	9967	9289	93,20	7867	84,69	1422	15,31	3988	42,93	5301	57,07
2002	10450	9874	94,49	8811	89,23	1063	10,77	4163	42,16	5711	57,84
2003	10014	9585	95,72	8703	90,80	882	9,20	3953	41,24	5632	58,76
2004	9919	9472	95,49	8735	92,22	737	7,78	4045	42,70	5427	57,30

Tabel 3. Eksaminandide jagunemine koolitüübiti

Koolitüüp	Koolide arv	Eksaminandide arv	Abituriendid	Eksternid	Mehed	Naised
Gümnaasium	174	7841	7226	615	3234	4607
Õhtukool	22	1005	977	28	381	624
Kutseõppeasutus	37	615	532	83	428	187

Riigieksamikirjandi hindamiskomisjon koosnes 66 liikmest, kellest 17 ehk 28% olid kõrgkoolide õppejõud ning 49 ehk 72% gümnaasiumide ja keskkoolide emakeeleõpetajad.

Tabel 4. Hindamiskomisjoni koosseis aastate lõikes

Aasta	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Komisjoni suurus	85	78	75	72	68	65	66	57
Kõrgkooli õppejõudude arv	22	21	20	19	18	18	17	15
Gümnaasiumiõpetajate arv	63	57	55	53	50	47	49	42

Kommentaariid

1. 2004. aastal vähenes riigieksamikirjandil osalejate arv 2003. aastaga võrreldes 113 õpilase võrra (1,19%), sealhulgas kasvas abiturientide arv 2003. aastaga võrreldes 32 ehk 0,37% ning eksternide arv vähenes 145 ehk 19,67% võrra. Abiturientide osavõtt eksamist osutab püsivale õpisuutlikkusele. 2001. aasta madalseis, mil eksamil osales vaid 7886 abiturienti, on ületatud. Eksternide osavõtt eksamist on seitsme riigieksamiaasta jooksul järjepidevalt vähenenud: võrreldes 1997. aastaga, osales tänavu eksamil 3,9 korda vähem kooli varem lõpetanuid (eelmisel aastal oli vastav suhtarv 3,3). Eksternide arvu pidev vähenemine riigieksamite sooritajate hulgas osu-

tab nende kehvemale konkurentsivõimele ülikoolidesse pürgijate hulgas ning kindlale tööelu hoiakule.

2. Analüüsides eksaminande koolitüübiti, näeme, et gümnaasiumi ning õhtukoolide/kutseõppeasutuste lõpetajate suhtarv on 4,8 : 1 (2003 – 4,7 : 1; 2002 – 4,6 : 1; 2001 – 4,0 : 1). Gümnaasiumilõpetajate suhtarvu kasv ning õhtukoolide ja kutseõppeasutuste lõpetajate arvu vähenemine osutavad, et 2004. aastal tugevnes gümnaasiumide asend haridussüsteemis, kutseõppeasutuste ja õhtukoolide oma aga nõrgenes. Kutseõppeasutuste reformi takerdumine on peamine gümnaasiumide ülekoormuse põhjus ning kõrgharidusele suunatud õppetöö kvaliteedi nõrgestaja. Praegune arengusuund viib tööturu ja tööhõive probleemide süvenemisele.

3. 2003. aastaga võrreldes vähenes hindajate arv 9 võrra. 2004. aasta riigieksamikirjandi hindamiskomisjoni komplekteerimisel oli keskne märksõna hindamise kvaliteet, mida taotleti hindajate valiku ning hindajate arvu vähendamise, s.t hindamise ühtsuse kaudu. Eksamikomisjoni töös kehtib avatuse printsiip, igal aastal liitub komisjoniga uusi hindajaid, kes on saanud enne asjakohase ettevalmistuse.

4. 2002. aastal tühistati 9 eksaminandi kirjandid. Neil juhtudel oli tegemist õpilastega, kes katkestasid eksami, kuid otsustasid pooliku töö siiski ära anda ja sellega fikseerida eksamil osalemise. Eksamitöö mahakirjutamise juhte eksamikomisjonid ei registreerinud.

Riigieksamikirjandi teemad

Riigieksamikirjandi kirjutajatel oli võimalus valida üks teema kümnest:

1. Eestlane – kes ta on?
2. "Informatsioon on kaasaegse maailma religioon." (David Lodge)
3. Iga valik sulgeb mõne ukse
4. Inimene on rohkem oma aja kui oma isa nägu
5. "Tragöödiad toidavad rahva eneseteadvust." (Artur Alliksaar)
6. Loodus teab paremini ...
7. "Kirjandus on retk tõe leidmiseks." (Gustav Janouch)
8. Meedia annab, meedia võtab
9. Riigipiirist ja piiririigist
10. Sport – mille nimel ja kelle jaoks?

Tabel 5. Teemade valitavus, hinnete vahemik ja keskmised hinded kõigi eksaminandide, meeste ja naiste lõikes (põhieksam)

Kõik eksaminandid						Mehed					Naised				
t e e m a	m i n	m a x	kesk- mine tule- mus	vali- tavus arvu- liselt	vali- tavu- se %	m i n	m a x	kesk- mine tule- mus	vali- tavus arvu- liselt	vali- tavu- se %	m i n	m a x	kesk- mine tule- mus	vali- tavus arvu- liselt	vali- tavu- se %
1	10	100	53,44	1579	16,74	10	100	48,45	613	15,23	10	100	56,60	966	17,87
2	10	100	59,02	407	4,32	10	100	56,97	262	6,51	15	100	62,72	145	2,68
3	10	100	54,21	2662	28,22	10	100	48,48	811	20,14	10	100	56,72	1851	34,24
4	10	100	56,84	938	9,94	10	100	52,43	306	7,60	10	100	58,98	632	11,69
5	10	100	54,45	300	3,18	10	100	54,92	127	3,15	10	95	54,10	173	3,20
6	10	100	56,19	525	5,57	10	100	52,19	242	6,01	10	100	59,61	283	5,23
7	15	100	69,57	636	6,74	15	100	66,65	106	2,63	15	100	70,15	530	9,80
8	10	100	53,85	682	7,23	10	100	51,32	325	8,07	10	100	56,15	357	6,60
9	10	100	55,06	247	2,62	10	100	52,86	185	4,60	25	100	61,61	62	1,15
10	10	95	47,09	1447	15,34	10	95	46,59	1041	25,86	10	95	48,36	406	7,51

Teema eelistused valitavuse järgi suuremalt väiksemale:

Kõik eksaminandid: 3, 1, 10, 4, 8, 7, 6, 2, 5, 9.

Mehed: 10, 3, 1, 8, 4, 2, 6, 9, 5, 7.

Naised: 3, 1, 4, 7, 10, 8, 6, 5, 2, 9.

Teemade järjestus keskmise hinde järgi kõrgemalt madalamale:

Kõik eksaminandid: 7, 2, 4, 6, 9, 5, 3, 8, 1, 10.

Mehed: 7, 2, 5, 9, 4, 6, 8, 3, 1, 10.

Naised: 7, 2, 9, 6, 4, 3, 1, 8, 5, 10.

Kommentaariid:

1. Teemade valimisel lähtuti väljakujunenud põhimõtetest:

- 10 teemat valiti 781 ettepaneku hulgast, mis REKKile saatsid üldhariduskoolide õpetajad, ülikoolide õppejõud ning õpilased ja üliõpilased;
- teemade valimisel arvestati, et need kataksid ühiskondliku elu erinevaid valdkondi ning oleksid üldistuslikud ja aktuaalsed;
- teemakomplektide koostamisel seati tingimuseks, et kõik teemad võimaldaksid kirjanduslike seoste esiletoomist.

2. Riigieksamikirjandi keskmine tulemus oli sel aastal 54,54 palli. Aastate lõikes on riigieksamikirjandi keskmised tulemused olnud järgmised:

Tabel 6. Riigieksamikirjandite keskmised tulemused aastate lõikes

Aasta	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Keskmine tulemus	5,65	5,62	5,81	5,65	54,48	55,35	55,20	54,54

Tabel 7. Tulemuste jaotus 100 pallilisel skaalal 2004

Punktid	Õpilaste arv	Õpilaste protsent
0–10	66	0,70
11–20	587	6,20
21–30	935	9,87
31–40	1246	13,15
41–50	1567	16,54
51–60	1593	16,82
61–70	1378	14,55
71–80	1130	11,93
81–90	714	7,54
91–100	256	2,70

3. Viimasel kolmel aastal on kirjandi keskmine tulemus langenud, jõudes tänavu 2001. aasta – riigieksamikirjandi madalaima tulemuse 54,48 – lähedale. Kirjandi keskmine punktisumma ei ole kaheksa aasta jooksul sisuliselt kasvanud: keskmised tulemused kõiguvad 54/56 punkti juures. Seega puudub kirjandil eksamivormina positiivne mõju õppeprotsessile.

4. Kõige rohkem valisid eksaminandid teemat 3 ("Iga valik sulgeb mõne ukse"), 1 ("Eestlane – kes ta on?"), 10 ("Sport – mille nimel ja kelle jaoks?"). Nimetatud teemade valitavus jäi vahemikku 1447–2662 juhtu, neil kirjutas kokku 5688 ehk 60% õpilastest. Teema 3 (valis 2662 eksaminandi) populaarsus on seotud selle aja- ning eakohasusega. Seisavad ju gümnaasiumilõpetajad oma elu ühe olulisema valiku ees. Samas võimaldas see teema ka laiemat käsitlust ning head kirjandusega seostamist. Esimene teema sisaldas aga igale rahvusele olulist probleemi – küsimust rahvuse identiteedist. Sellegi teema käsitlemisel kasutati sageli kirjandust ning näiteid ühiskonnaelust. Sporditeema populaarsus on aga seotud Ateena olümpiamängude ning eneseteostuse küsimustega. See teema oli eriti populaarne poiste hulgas.

5. Vähem valiti teemasid 9 ("Riigipiirist ja piiririigist"), 5 ("Tragöödiad toidavad rahva eneseteadvust"), 2 ("Informatsioon on kaasaegse maailma religioon"). Loetletud teemade valitavus jäi vahemikku 247–407 juhtu. Kokku kirjutas neil teemadel

954 ehk 10% õpilastest. Nimetatud teemade väike populaarsus on seotud asjaoluga, et need nõuavad õpilastelt suuremat üldistusoskust, probleemide sisulist käsitlemist.

6. Teemasid 4 ("Inimene on rohkem oma aja kui oma isa nägu", 6 ("Loodus teab paremini ..."), 7 ("Kirjandus on retk tõe leidmiseks") ja 8 ("Meedia annab, meedia võtab") valiti optimaalsel arvul – valitavus jäi vahemikku 938 – 525 juhtu. Neil teemadel kirjutas 2781 õpilast ehk 29%. Teemad on punktis 5 käsitletutest lihtsamalt sõnastatud ning mõeldud eelkõige (välja arvatud teema 4) selgelt väljakujunenud huvidega õpilastele.

7. 2004. aasta riigieksamikirjandi teemade valimisel lähtuti kümnest rubriigist ("Eesti ja eestlased"; "Eetika, moraal, religioon"; "Haridus"; "Inimene ja inimsuhted"; "Inimene ja ühiskond: sotsiaalpoliitika, majandus, ajalugu jm"; "Keskkond, loodushoid"; "Kultuur: keel, kirjandus, kujutav kunst, muusika, arhitektuur, teadus jm"; "Meedia"; "Rahvusvahelised suhted: ajalugu ja tänapäev"; "Sport, harrastused, vaba aeg") ning ühtlasi peeti silmas jõu-, aja- ning eakohasust. Riigieksamikirjandi puhul on tegemist kõigile lõpetajatele kohustusliku eksamiga, mille teemade sõnastamise muudab komplitseerituks suured erinevused koolide ja õpilaste tasemes.

8. Kõige edukamateks, s.t vähemalt keskmine valitavus ning riigi keskmisest kõrgem tulemus, osutasid teemad 7 ("Kirjandus on retk tõe leidmiseks") ja 4 ("Inimene on rohkem oma aja kui oma isa nägu"). Teemal 7 kirjutas 636 õpilast, kelle keskmine tulemus oli 69,57 palli, teemat 4 eelistas 938 õpilast, nende keskmine punktisumma oli 56,84. Hea valitavuse ja keskmise tulemusega paistsid silma ka teemad 2 ("Informatsioon on kaasaegse maailma religioon" – 407 õpilast, keskmine tulemus 59,02 palli) ja 6 ("Loodus teab paremini ..." – 525 õpilast ja 56,19 punkti). Keskmist tulemust üle 69 palli rohkem kui kuuesaja kirjutaja puhul, võib pidada väga kõrgeks. Samas osutab 7. teemal kirjutatud tekstide analüüs, et kirjanduskesksed teemakäsitlused toovad sageli kaasa ülehindamise ohu.

9. Kõige raskemaks osutasid teemad 10 ("Sport – mille nimel ja kelle jaoks?"), millel kirjutas 1447 eksaminandi, kelle keskmine tulemus jäi alla 50 palli – 47,09 ning teema 1 ("Eestlane – kes ta on?"), kirjutajaid 1579 ning keskmine tulemus 53,44. Nende teemade käsitlusohud peitusid pealkirjade sõnastuses. Paljud õpilased lihtsustasid neid teemasid, arvates, et piisab pelgast vastamisest pealkirjades esitatud küsimustele. Nii jäid mõttearendused pinnapealseks, näited tõrjusid arutluse sageli tagaplaanile, tekstides oli palju triviaalsust.

10. Noormehed eelistasid sel aastal kolme teemat. Kõige rohkem valisid nad teemat 10 (1041 ehk 25,86%), seejärel teemasid 3 (811 ehk 20,14%) ja 1 (613 ehk 15,23%). Kokku kirjutas neil teemadel 2465 ehk 61% meestest. Paraku näitasid nad väga nõrku tulemusi, keskmised punktid jäid vahemikku 46,5–48,5. Kõige kõrgema tulemuseni jõudsid noormehed teemal 7 (66,65 punkti) ja 2 (56,97 punkti) kirjutades. Kuid neid teemasid valis vaid 368 ehk 9,14% meestest. Üldistades võib väita, et nii nagu noormeeste teemaeelistused, on ka nende teadmised ja tekstiloomeskus selgelt polariseerunud. Väikese lugemuse ja teadmistega noormehed valivad peami-

selt nende teemade vahel, mis võimaldavad neil teemat arendada üldsõnaliselt käibetõdede kaudu. Tugevamad õpilased valivad aga teemasid, kus saab oma teadmisi ja oskusi kasutada ning üldsõnalisuse taha ei ole võimalik end nii lihtsalt peita.

Neidude hulgas oli kõige populaarsem teema 3, mida valis neist 1851 ehk 34,24%. Järgnesid teemad 1 (966 ehk 17,87%) ja 4 (632 ehk 11,69%). Kokku kirjutati neil teemadel 3449 ehk 64% neidudest. Kui noormeeste populaarsemate teemade keskmised tulemused jäid riigi keskmisele tunduvalt alla, siis neidude omad ületavad seda ligikaudu kolme palliga. Kõige kõrgemat tulemust näitasid neid nii nagu noormehedki teemal 7 kirjutades, mida valis 530 naist, kelle keskmine tulemus oli 70,15 palli. Riigi keskmisele jäid neid alla vaid kahel teemal (10 ja 5) kirjutades. Seega püsib riigieksamikirjandi keskmine tulemus 54,54 endiselt neidude suuremal lugemusel, keelelisel kompetentsusel ning tekstilooimeoskusel.

11. Noormeeste ja neidude keskmiste tulemuste vahe vähenes 2002. aastal 2001. aastaga võrreldes pea poole võrra (2001 – 10,21 punkti; 2002 – 5,27), 2003. aastal suurenes see taas 7,56 punktini. 2004. aastal oli vastav näitaja 7,85 punkti. Noormeeste keskmine punktisumma 50,04 on kaheksa aasta lõikes tagantpoolt teine tulemus, samale kohale jääb ka neidude keskmine punktisumma 57,89. Viimase nelja aasta lõikes on neidude keskmised tulemused stabiilsemad, kõikides 57,50 ja 58,87 punkti vahel. Noormeeste eksamitulemustes on amplituud suurem, ulatudes 48,66 pallist kuni 52,22 pallini. Seejuures on neidude keskmised tulemused püsiva, noormeestel aga langeva suunaga.

Tabel 8. Meeste ja naiste keskmised hinded aastate lõikes (põhieksam)

Aasta	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Mehed	5,25	5,16	5,39	5,20	48,66	52,22	50,76	50,04
Naised	5,94	6,10	6,11	5,95	58,87	57,50	58,32	57,89

Tabel 9. Teemade valitavus, hinnete vahemik ja keskmised hinded abiturientide ning eksternide lõikes (põhieksam)

Abituriendid						Eksternid				
teema	min	max	keskmine tulemus	valitavus arvuliselt	valitavuse %	min	max	keskmine tulemus	valitavus arvuliselt	valitavuse %
1	10	100	53,62	1465	16,85	10	100	51,05	114	15,49
2	10	100	58,77	357	4,11	15	95	60,80	50	6,79
3	10	100	54,42	2486	28,59	10	95	51,19	176	23,91
4	10	100	56,95	864	9,94	15	100	55,61	74	10,05
5	10	100	54,98	276	3,17	15	80	48,33	24	3,26
6	10	100	56,43	476	5,47	15	100	53,88	49	6,66
7	15	100	69,92	577	6,64	15	100	66,10	59	8,02
8	10	100	53,73	620	7,13	15	95	55,00	62	8,42
9	10	100	55,32	217	2,50	15	90	53,17	30	4,08
10	10	95	47,13	1352	15,55	15	90	46,42	95	12,91

Tabel 10. Abiturientide ja eksternide keskmised hinded aastate lõikes

Aasta	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Abituriendid	5,52	5,72	5,83	5,71	54,50	55,30	55,21	54,66
Eksternid	6,03	5,69	5,80	5,71	54,43	55,00	55,10	53,10

Kommentaariid:

1. Riigieksamikirjandi esimesel aastal oli eksternide keskmine tulemus abiturientide omast kõrgem. Seejärel tulemused võrdsustusid, s.t abiturientide ja eksternide keskmiste tulemuste langused ja tõusud olid korrelatsioonis. 2004. aastal aga ületasid abituriendid eksterne teadmistelt ja oskustelt selgelt. Koos eksternide arvu vähenemisega on langenud ka nende ettevalmistuse tase.

2. Abiturientide ja eksternide teemaeelistused langesid kokku, kõige rohkem valiti teemasid 3, 1 ja 10. Kõige kõrgema keskmise tulemuse saavutasid nii abituriendid (69,92) kui ka eksternid (66,10) teemal 7 ("Kirjandus on retk tõe leidmiseks") kirjutades. Teisel kohal oli teema 2 ("Informatsioon on kaasaegse maailma religioon"), mille puhul abiturientide tulemus oli 58,77 ja eksternidel 60,80 palli. Eksternid ületasid abituriente veel ühel teemal kirjutades: teema 8 ("Meedia annab, meedia võtab") puhul olid tulemused vastavalt 55,00 ja 53,73 palli. Abiturientidele ja eksternidele osutus kõige raskemaks teema 10 ("Sport – mille nimel ja kelle jaoks?"). Eksternide selle teema keskmine tulemus oli 46,42, abiturientidel 47,13 punkti. Abiturientidele olid küllaltki rasked ka teemad 1 ("Eestlane – kes ta on" – 53,62 palli) ja 8 ("Meedia annab, meedia võtab" – keskmine tulemus 53,73 palli). Eksternid olid raskustes teemal 5 ("Tragöödiad toidavad rahva eneseteadvust") kirjutades, keskmine tulemus 48,33 punkti. Abiturientide keskmiste tulemuste amplituud on 22,79 (2003 – 16,07) punkti, eksternidel on vastav näitaja 19,68 (2003 – 13,37). Jättes analüüsis välja ääred, s.t hinnates tulemuste stabiilsust, näeme, et abiturientide suutlikkus erinevatel teemadel kirjutada on suurem. Abiturientide tulemused jäävad vahemikku 58,77–53,62 palli, eksternidel aga 60,80–48,33 palli. Võrreldes eksternidega, on abiturientide tugevad küljed parem kirjanduse ning õigekirja tundmine.

Diagramm 1. Riigieksamikirjandi tulemuste tulpdiaagramm, põhieksami sooritanud eksaminandid

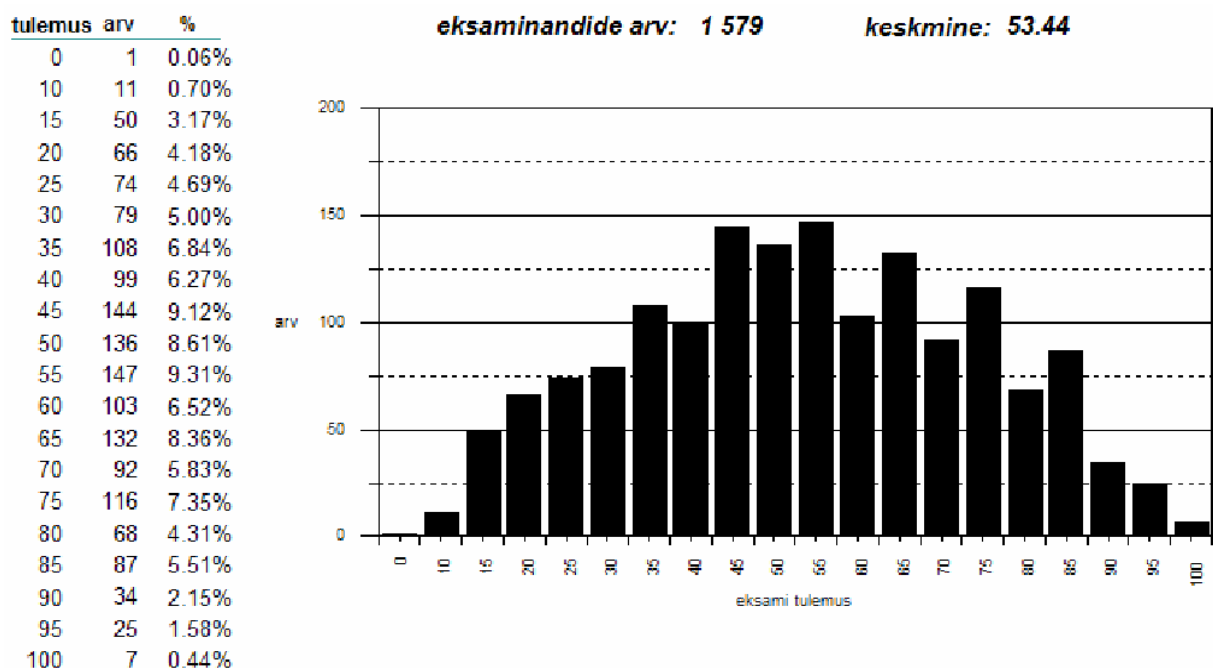

Diagramm 2. Eksaminandide arv ja kirjandi hinded teemati, põhieksam, teema 1

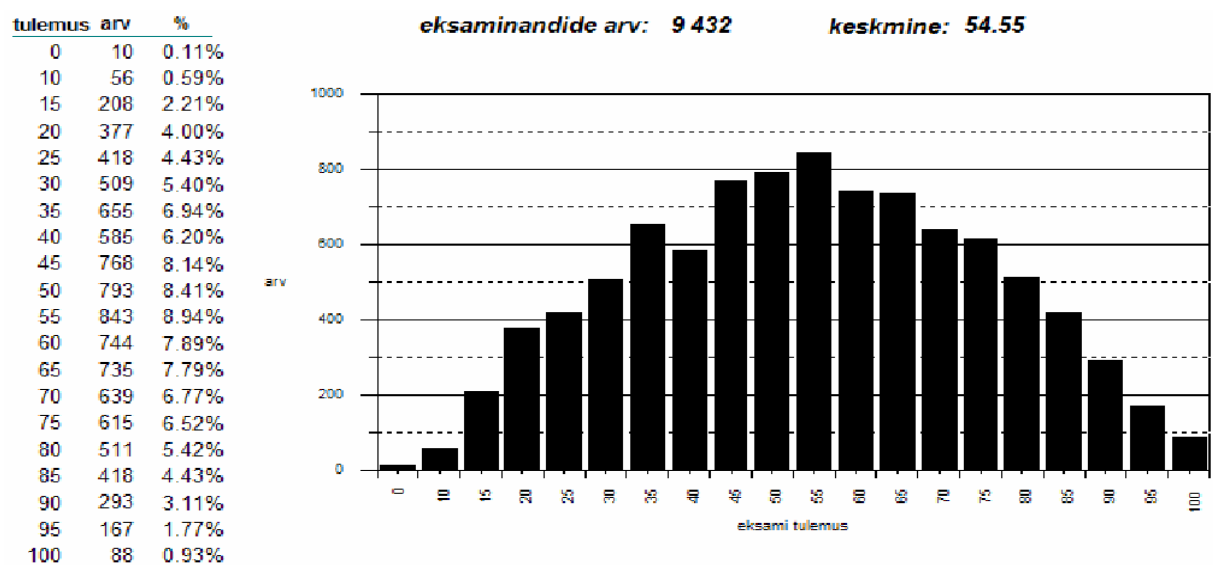

Diagramm 3. Eksaminandide arv ja kirjandi hinded teemati, põhieksam, teema 2

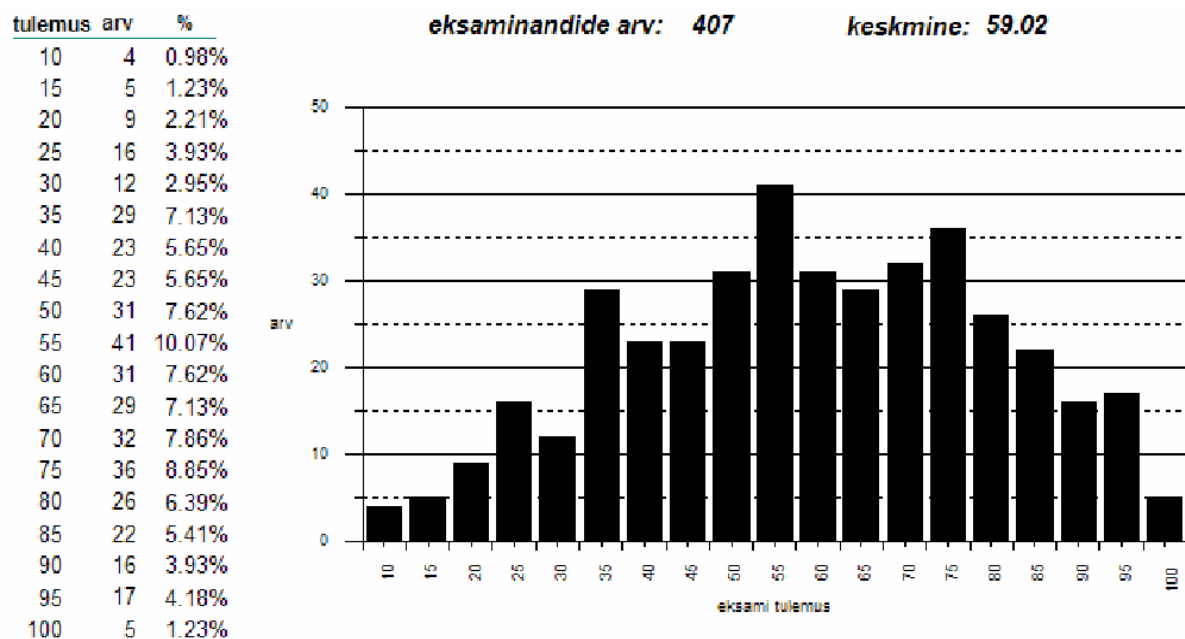

Diagramm 4. Eksaminandide arv ja kirjandi hinded teemati, põhieksam, teema 3

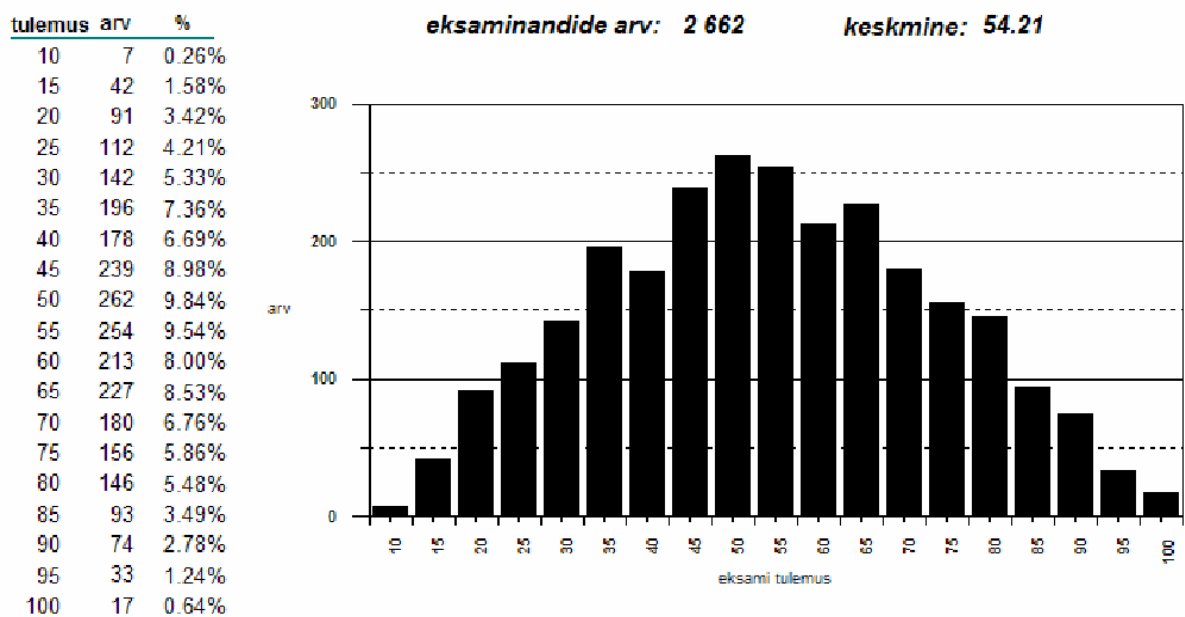

Diagramm 5. Eksaminandide arv ja kirjandi hinded teemati, põhieksam, teema 4

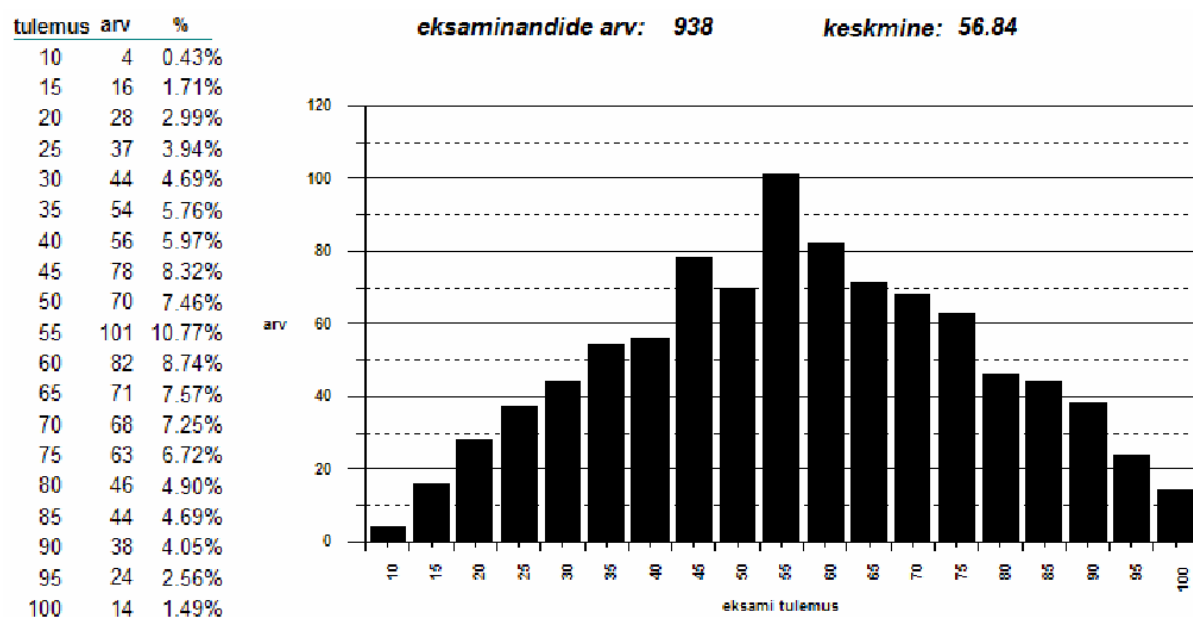

Diagramm 6. Eksaminandide arv ja kirjandi hinded teemati, põhieksam, teema 5

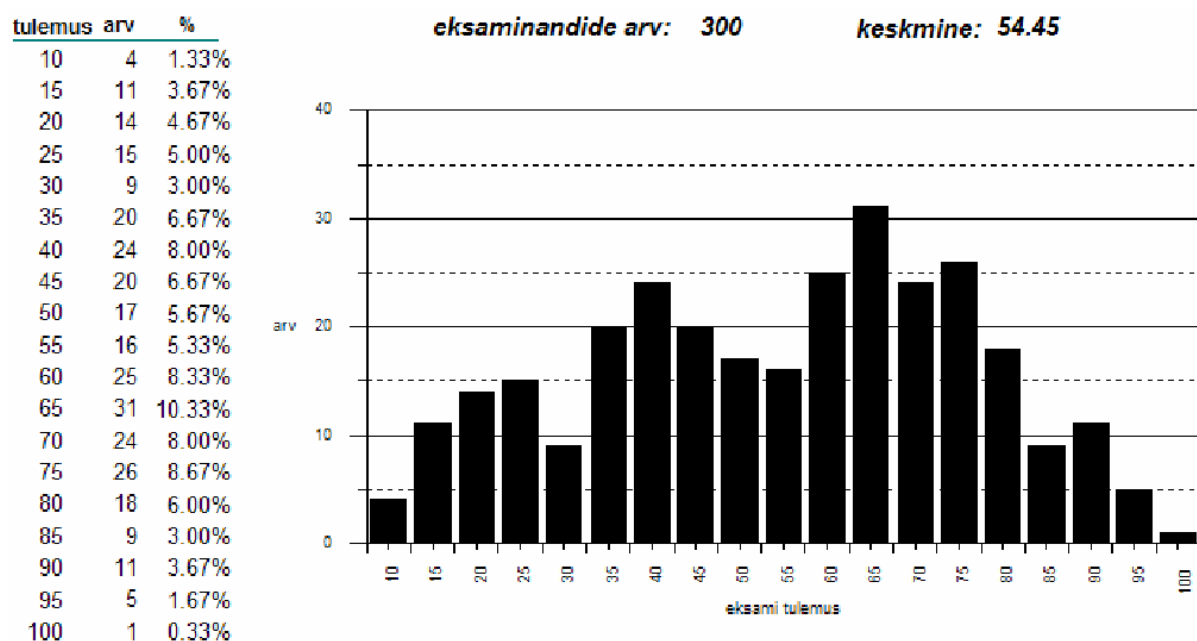

Diagramm 7. Eksaminandide arv ja kirjandi hinded teemati, põhieksam, teema 6

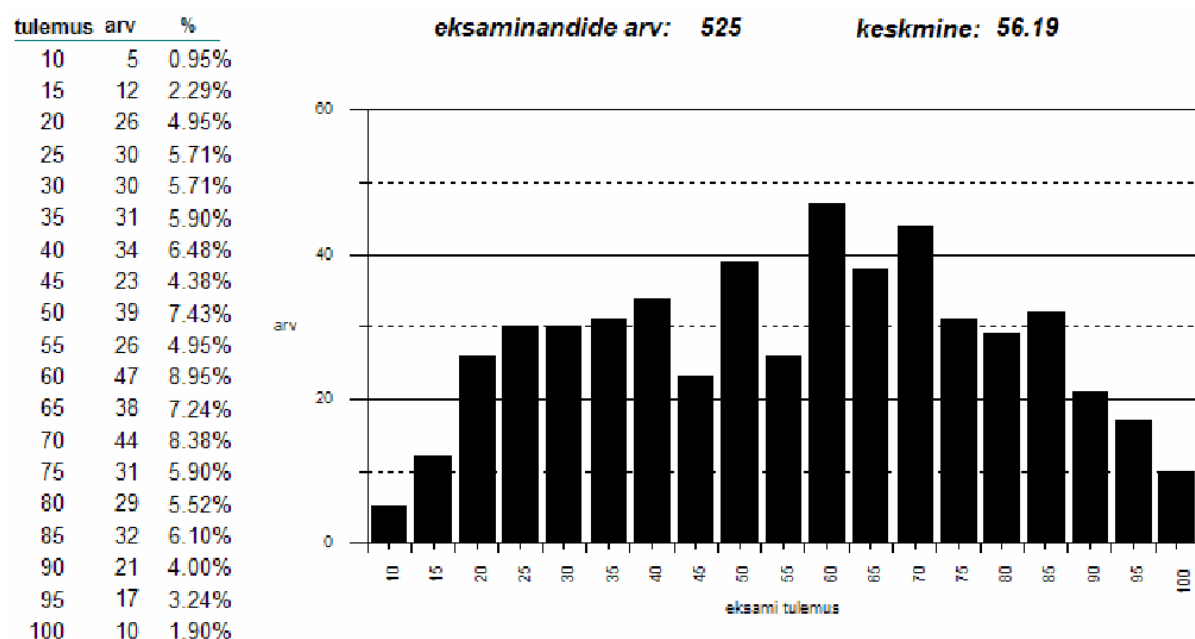

Diagramm 8. Eksaminandide arv ja kirjandi hinded teemati, põhieksam, teema 7

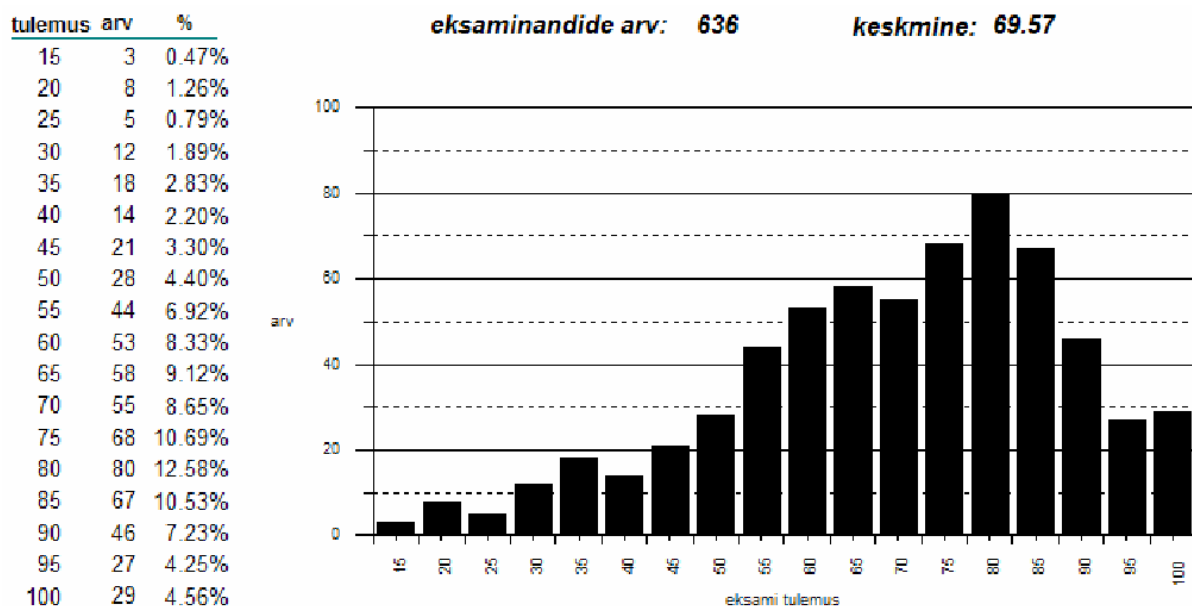

Diagramm 9. Eksaminandide arv ja kirjandi hinded teemati, põhieksam, teema 8

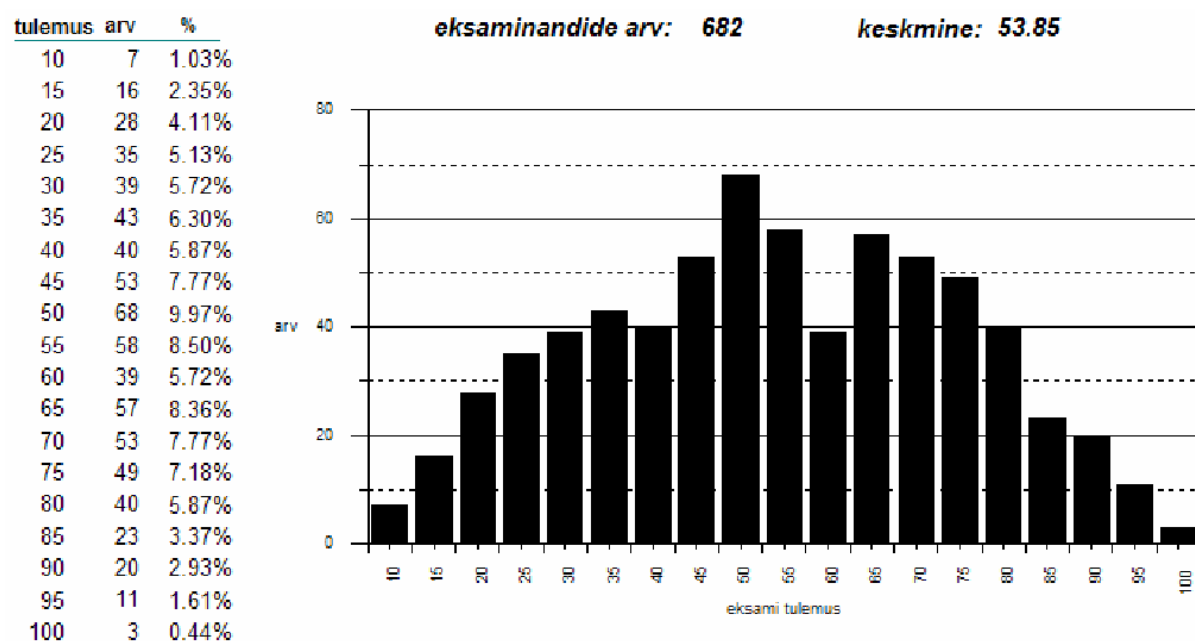

Diagramm 10. Eksaminandide arv ja kirjandi hinded teemati, põhieksam, teema 9

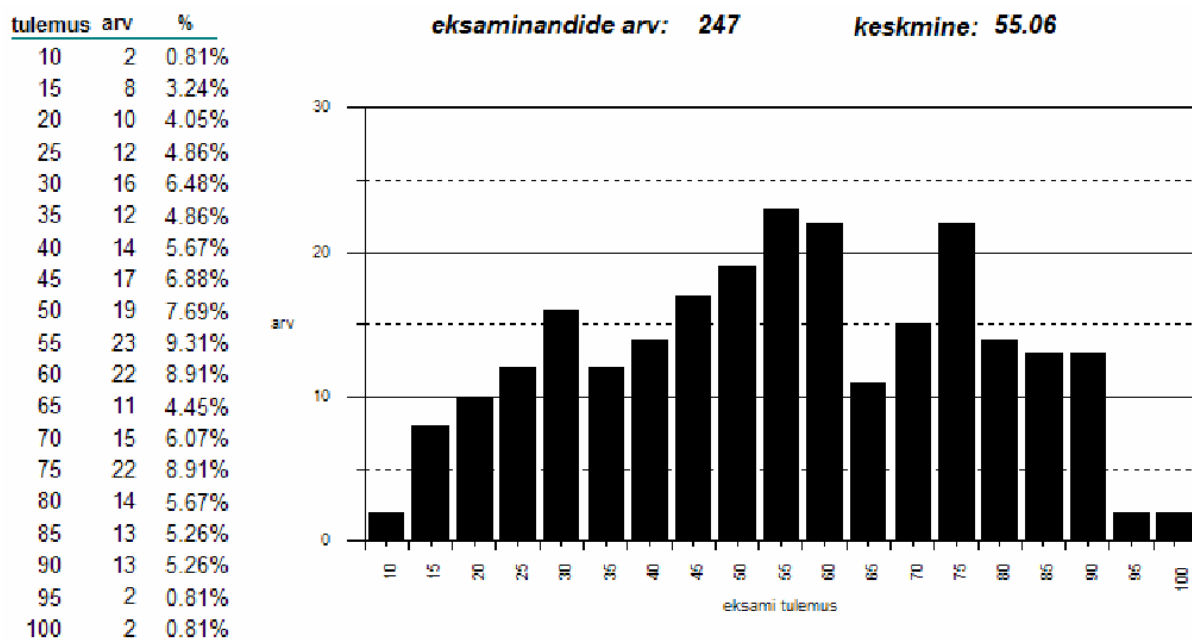
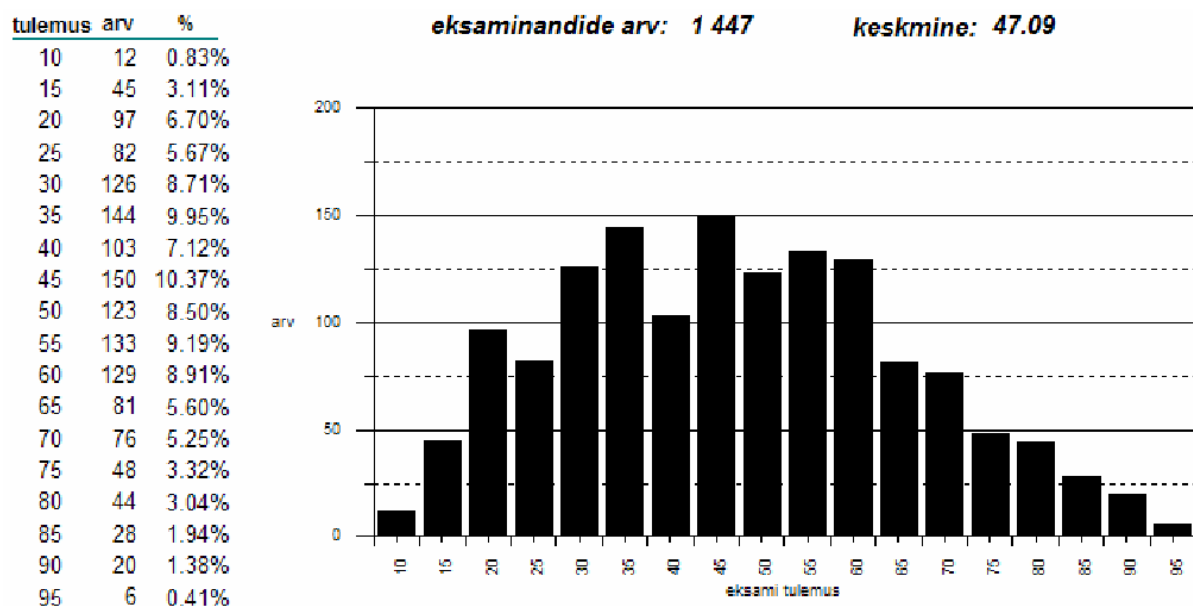

Diagramm 11. Eksaminandide arv ja kirjandi hinded teemati, põhieksam, teema 10

Kommentaari:

1. Eksamitulemuste tulpdiagramm näitab, et hindamine vastas seatud kriteeriumidele, arvestas üleriigilist keskmist õpetamise taset, ning oli usaldusväärne. 20pallist hindepääri ei ületanud 274 ehk 2,91% eksaminandidest (2003 – 216 ehk 2,26%; 2002. aastal olid vastavad näitajad 195 ehk 1,97%). Maksimaalse tulemuse 100 palli sai 88 ehk 0,93% (2003 – 98 ehk 1,03%; 2002 – 96 ehk 0,97%) õpilastest. 47,74% õpilaste tulemus jäi vahemikku 45–70 palli (2003 – 46,85%; 2002 – 49,45%). Seega on kasvanud nende õpilaste arv, kes ei suuda eesti keele eksamit sooritada, eesti keele õpetamise probleemidele osutab ka maksimumtulemuste vähenemine. Eksami keskmisele tulemusele sooritanud õpilaste arv on püsinud viimasel kolmel aastal vahemikus 46,9–49,5%. Diagrammil on märgata järsem tõus 20 punkti piiril, mis tähendab, et kahekümnepunktilise hindekümne kehtestamine on toonud kaasa õpilaste ülehindamise selles piirkonnas. Teine keerulisem hindamispiirkond oli 30–40 punkti vahemik, kus õpilasi on alla hinnatud. Nimetatud tõigad osutavad vajadusele täpsustada hindamisjuhendit.

2. Teemade lõikes võib täheldada järgmist: 1. teemal ("Eestlane – kes ta on?") kirjutades jäadi riigi keskmisele tulemusele (54,54) alla (53,44). Graafiku hari jääb 55 palli juurde. See teema köitis nii neid kui ka noormehi: 1579 kirjutajast (16,74%) olid 966 neid ja 613 noormehed. Kahekümne punkti künnist ei suutnud ületada 62 ehk 3,93% sel teemal kirjutanutest, maksimumpunktid sai 7 ehk 0,44 % teema valinutest. Valdava osa õpilaste tulemused jäid vahemikku 45–75 palli. Teema võimaldas oma mõtteid kirjandusega hästi seostada, kuid leida ainet ka tänapäeva Eestist. Palju oli kirjandites tüüpkasitlusi: eestlasi peeti töökateks, ausateks, tahtejõulisteks jms, suutmata või tahtmata analüüsida nende joonte muutumist ajas. Enamasti jäid kõlama šabloonsed väited, vähe oli teravapilgulist ja üldistusjõulist probleemile lähene-mist.

3. Teisel teemal ("Informatsioon on kaasaegse maailma religioon." David Lodge) kirjutas 407 ehk 4,32% eksaminandidest, kelle keskmine tulemus ületas riigi keskmist ~4,5 palli võrra. Seda teemat eelistasid poisid tüdrukutele (valitavus vastavalt 262 ja 145 juhtu). Samas olid tüdrukute sel teemal kirjutatud kirjandid poiste omadest paremad, keskmised tulemused vastavalt 62,72 ja 56,97. Teemat valides osa õpilasi ülehindas oma võimeid. Graafikul joonistub välja neli selget piirkonda, mis jäävad 25, 35, 55 ja 75 punkti juurde. Tulemuse 50 ja vähem punkti sai 37,35% teema valinutest. Tulemuse 10–20 palli sai 4,42%, tulemuse 90–100 palli aga 9,34% õpilastest. Tulemus 55–85 palli oli jõukohane 53,33% sel teemal kirjutanutest. Seega on riigi keskmisest kõrgema tulemuse taga küllaltki suur heade ja väga heade kirjandite arv. Nõrgemate tööde peamine probleem oli, et õpilased ei suutnud informatsiooni ja sellega seonduvat käsitleda religiooni kontekstis. Nendes kirjandites jäi domineerima märksõna "informatsioon" – teemat kitsendati, see lahendati vaid ühest tuumsõnast lähtudes.

4. Kolmandat teemat ("Iga valik sulgeb mõne ukse") valiti kõige rohkem. Sel teemal kirjutas 2662 (28,22%) eksaminandi, kellest 1851 olid neiud ja 811 noormehed. Teema keskmine punktisumma (54,21) jäi riigi keskmisest natuke madalamaks: tüdrukute tulemus (56,72) oli lähedane riigi keskmisele, poiste tulemus ei küündinud aga 50 protsendini (48,48). Põhiline osa tulemustest jääb vahemikku 35–65 palli, diagrammi hari paikneb 45–55 punkti juures. Õpilased hindasid teemat kergeks, sellest ka suur valikute arv. Paraku toob esmapilgul kergena sõnastatud teema alati kaasa ohu langeda stampidesse ning piirduda käibetõdedega. Seda tüüpi teemadel kirjutades õnnestuvad eelkõige need, kes suudavad leida uudse või huvitava vaatenurga ning analüüsida püstitatud probleemi sügavuti. Vähe toetuti valiku- teemat lahates kirjandusele, valikuid seostati peamiselt kooli ja haridusega.

5. Neljandal teemal ("Inimene on rohkem oma aja kui oma isa nägu") kirjutas 938 (9,94%) eksaminandi, kellest 632 oli neiud ja 306 noormehed. Nende keskmised tulemused olid vastavalt 58,98 ja 52,43 palli. Teema oli õnnestunud, sellele osutab nii optimaalne kirjutajate arv kui ka riigi keskmisest kõrgem tulemus. Valdava enamiku keskmine tulemus jäi vahemikku 35–75 punkti. Diagrammi hari joonistub selgelt välja 55 punkti juures. Väga häid kirjandeid oli üle 8%. Paremini suutsid oma teadmised ja oskused realiseerida need, kes lähenesid teemale kirjanduse kaudu. Kirjanduslik tagapõhi ja näited andsid tekstile suurema üldistusjõu ega lasknud kirjutajal probleemi lihtsustada. Nõrgematele valmistas raskust aja kui inimest kujundava nähtuse analüüs, selle asemel kalduti mõnigi kord antropoloogiasse.

6. Viiendal teemal ("Tragöödiad toidavad rahva eneseteadvust." Artur Alliksaar) kirjutas 300 ehk 3,18% eksaminandidest, kelle keskmine tulemus jäi kümnendiku võrra riigi keskmisele alla. Teemat valis 173 neidu ja 127 noormeest, kelle keskmised punktisummad olid vastavalt 54,10 ja 54,92. See oli ainuke teema, mille puhul noormehed suutsid tüdrukuid keskmise tulemuse põhjal edestada. Diagramm jaguneb neljaks: üks osa õpilastest (17,67%) pidi rahulduma tulemusega 10–30 punkti, teistele (32,34%) oli jõukohane tulemuste vahemik 35–55 ning kolmandatele (44,33%)

60–85 punkti. Vaid 5,67% küündis väga hea 90–100 punktini. Teema puhul osutus kõige raskemaks sobiva ainese leidmine, oli ju väide, millega nõustuda või millele vastu vaielda, pealkirjas esitatud. Seega kerkisid probleemi eritledes põhiliste küsimustena esile kuidas ja miks. Nõrgemad õpilased piirdusid oma töödes peamiselt vaid tragöödiate nimetamise ja kirjeldamisega, suutmata analüüsida nende pikajalist mõju rahva eneseteadvusele. Teemat lahati enamasti ajaloo kontekstis, rohkem tähelepanu oleksid väärinud ka kirjanduspõhised analüüsid.

7. Kuuendal teemal ("Loodus teab paremini ...") kirjutas 525 õpilast (5,57%), kellest 283 olid neiud ja 242 noormehed. Teema keskmine tulemus oli riigi keskmisest (54,54) natuke kõrgem (56,19). Neidude keskmine tulemus oli 59,61, noormeestel 52,19 punkti. Teema oli õpilastele jõukohane ja meelepärane, valdav enamik tulemusi jäi vahemikku 25–85 punkti. Tulemuste ulatuslik ja ühtlane jaotumine diagrammil osutab teema avamise erinetaele võimalustele ja tasemetele. "Looduse" puhul oli tegemist avatud teemaga, s.t iga õpilane sai teemat täpsustada, valida oma aineala ja probleemi. Sel teemal kirjutanud õpilased võib jagada kaheks: umbes pooled eksaminandid lahendasid teema rutiinselt, rõhutades loodushoiu tähtsust ja rohelist mõteteviisi vajalikkust. Teine pool seadis lati enda jaoks kõrgemale, püüdes analüüsida looduse ja inimese koostoimet.

8. Seitsmendat teemat ("Kirjandus on retk tõe leidmiseks." Gustav Janouch) valis 636 (6,74%) õpilastest. See oli teema, mida valdavalt eelistasid neiud: kirjutajatest olid 530 tüdrukud ja 106 poisid. Arvestades tüdrukute noormeestest oluliselt suuremat lugemust ja paremat tekstiloomeskust, kujunes selle teema keskmine punktisumma kõrgeimaks (69,57). Tõsi, kõrges keskmises tulemuses on oma osa ka vähesel kirjandusest huvitunud noormeestel. Noormeeste ja neidude tulemused olid vastavalt 66,65 ja 70,15. Teemat lahendati valdavalt ilukirjanduse kaudu ning see näitas ilmekalt, kui ahas on selle kandepind õpilaste hulgas. Diagrammi hari on kõrge 80 punkti juures, väga heade, 90–100punktiliste, kirjandite hulk oli suur – 16%. Tulemuse 75–85 punkti sai koguni 33,8% õpilastest. Kirjandusõpe vajaks koolis praegusest rohkem tähelepanu ning väärtustamist. Sellele saaks kaasa aidata uus eesti keele riigieksam, mis sisaldaks ka funktsionaalse lugemisoskuse hindamist.

9. Kaheksandat teemat ("Meedia annab, meedia võtab") valisid neiud ja noormehed peaaegu võrdselt: 682 eksaminandist olid 357 tüdrukud ja 325 poisid. Sel teemal kirjutatud kirjandite keskmine punktisumma oli 53,85, seejuures oli noormeeste tulemus 51,32 ning neidudel 56,15. Diagrammi hari on 50 ning murdekoht 60 punkti juures. Suurem osa meediast kirjutajaid (~60%) jäi teema arendamisel hätta, takerdu-des meedia vahendatava ning kujundatava olupoliitika pisi- ja üksikasjadesse. Paremini õnnestus sel teemal kirjutamine neil, kes käsitlesid erinevaid meediaid võrdlevalt ning tegid seda analüüsivalt ja üldistavalt.

10. Üheksandat teemat ("Riigipiirist ja piiririigist") valiti kõige vähem (247 ehk 2,62% eksaminandidest). See teema meeldis rohkem noormeestele (185 kirjutajat) kui neidudele (62 kirjutajat). Kõrgema tulemuseni küündisid siiski tüdrukud (61,61 palli), poiste keskmine punktisumma oli 52,86. Teema sedavõrd väike populaarsus oli

mõneti üllatav, oli ju Eesti äsja liitunud ELi ja NATOga, mis sundis uuesti mõtestama ka piiriprobleemi. Teisalt võimaldas teema arutleda ka kultuuriipiiride üle ning leida tuge eesti tänapäeva kirjandusest. Diagramm jaguneb selgelt kolmeks: ~25 % oli teema üle jõu käiv, ~40% sai teema arendamisega hakkama keskmisel tasemel ning ~35 % eksamitöö andis hea või väga hea tulemuse.

11. Kümnes teema ("Sport – mille nimel ja kelle jaoks?") köitis samuti eelkõige noormehi, 1447 (15,34%) kirjutajast olid 1041 poisid ning 406 tüdrukud. Poiste suur arv ning nende tüdrukutest kehvem tekstiloomeskus andsid kokku madalaima tulemuse 2004. aasta lõpukirjandite hulgas. Poiste keskmine tulemus oli vaid 46,59, tüdrukute puhul oli see ainuke teema, kus ei küünditud 50% tulemuslikkuseni (48,36). Paljud õpilased alahindasid seda teemat, arvates, et spordist on lihtne kirjutada. Sagedeli jutustati oma lemmikspordialast ja sportlas(t)est, unustades, et teema eeldab vastust kahele spordi igikestvatele probleemidele: mille nimel ja kelle jaoks sporti tehakse. Kõige värskemad olid mõttearendused, mis läksid mööda tippspordist ning keskendusid tavainimese ja spordi suhetele.

Piirkondlik statistika

Tabel 11. Statistika maakondade järgi

Maakond				Abituriendid		Eksternid		Mehed		Naised	
	koolide arv	õpilaste arv	keskmine hinne	arv	keskmine hinne	arv	keskmine hinne	arv	keskmine hinne	arv	keskmine hinne
Harjumaa	71	3455	54,11	3177	54,27	278	52,34	1575	49,51	1880	57,97
Hiiumaa	3	89	53,15	84	54,29	5	34,00	35	51,14	54	54,44
Ida-Virumaa	12	232	57,11	218	57,87	14	45,36	92	53,64	140	59,39
Järvamaa	11	320	54,98	286	55,54	34	50,29	122	51,43	198	57,17
Jõgeva-maa	12	354	51,07	334	51,20	20	49,00	163	47,24	191	54,35
Lääne-Virumaa	15	548	53,52	506	53,51	42	53,69	203	49,95	345	55,62
Läänemaa	9	272	58,18	258	58,24	14	57,14	87	53,10	185	60,57
Pärnumaa	17	729	54,48	688	54,30	41	57,44	289	48,22	440	58,59
Põlvamaa	7	232	47,69	207	47,80	25	46,80	109	43,99	123	50,98
Raplamaa	9	299	51,45	282	51,74	17	46,76	116	48,53	183	53,31
Saaremaa	6	337	55,76	314	55,61	23	57,83	127	52,20	210	57,90
Tartumaa	33	1448	58,60	1304	58,72	144	57,50	649	53,71	799	62,58
Valgamaa	8	208	52,45	192	52,68	16	49,69	92	51,47	116	53,23
Viljandi-maa	13	551	53,00	514	53,00	37	53,11	216	47,41	335	56,61
Võrumaa	9	398	52,51	371	52,71	27	49,81	170	47,88	226	55,96

Tabel 12. Statistika haridusosakondade ja REKKi järgi

Haridusosakond	Eksa- minandid	Eksa- minandid	Koolid	Abituriendid		Eksternid		Mehed		Naised	
	arv	keskmise hinne	arv	arv	keskmise hinne	arv	keskmise hinne	arv	keskmise hinne	arv	keskmise hinne
1. Tartu Linnavalitsuse haridusamet	953	64,08	13	851	64,69	102	58,92	404	59,83	549	67,20
2. Tallinna Kesklinna/Pirita haridusosakond	1201	58,92	12	1120	58,64	81	62,72	499	56,36	702	60,73
3. Tallinna Kristiine/Nõmme haridusosakond	232	57,28	4	211	57,32	21	56,90	103	54,27	129	59,69
4. Saare Maavalitsuse haridusosakond	317	57,00	5	298	56,76	19	60,79	116	53,71	201	58,91
5. Tallinna Põhja Tallinna haridusosakond	134	50,37	3	119	51,09	15	44,67	48	44,38	86	53,72
6. Tallinna Mustamäe haridusosakond	433	56,50	6	395	56,95	38	51,84	203	53,30	230	59,33
7. Lääne Maavalitsuse haridusosakond	222	57,18	7	210	56,83	12	63,33	80	53,19	142	59,44
8. Tallinna Haabersti haridusosakond	128	55,66	3	113	56,06	15	52,67	38	50,13	90	58,00
9. Viljandi Maavalitsuse haridusosakond	539	53,44	10	504	53,38	35	54,29	211	47,89	328	57,01
10. Pärnu Linnavalitsuse haridusamet	467	53,31	7	438	53,01	29	57,76	181	47,32	286	57,10
11. Jõgeva Maavalitsuse haridusosakond	315	53,54	9	296	53,73	19	50,53	136	51,40	179	55,17
12. Ida-Virumaa Maavalitsuse haridusosakond	132	60,83	7	123	61,50	9	51,67	61	56,97	71	64,15
13. Rapla Maavalitsuse haridusosakond	284	52,11	7	268	52,44	16	46,56	107	49,07	177	53,95
14. Järva Maavalitsuse haridusosakond	302	55,98	9	278	56,22	24	53,13	114	52,54	188	58,06
15. Hiiuma Maavalitsuse haridusosakond	89	53,15	3	84	54,29	5	34,00	35	51,14	54	54,44
16. Valga Maavalitsuse haridusosakond	172	54,07	6	157	54,39	15	50,67	71	51,76	101	55,69
17. Pärnu Maavalitsuse haridusosakond	193	51,84	7	189	52,01	4	43,75	81	47,10	112	55,27
18. Tallinna Lasnamäe haridusosakond	285	48,47	6	266	48,42	19	49,21	122	44,47	163	51,47
19. Võru Maavalitsuse haridusosakond	396	52,61	8	371	52,71	25	51,20	168	48,07	228	55,96
20. Harju Maavalitsuse haridusosakond	497	53,20	18	461	53,47	36	49,72	199	48,47	298	56,36

21. Tartu Maavalitsuse haridusosakond	248	49,86	10	230	49,26	18	57,50	104	44,33	144	53,85
22. Lääne-Viru Maavalitsuse haridusosakond	519	54,61	13	479	54,60	40	54,75	185	51,41	334	56,39
23. Põlva Maavalitsuse haridusosakond	228	47,72	6	204	47,70	24	47,92	109	43,99	119	51,13
24. Narva Linnavalitsuse haridusosakond	17	58,53	1	17	58,53	0	0	6	62,50	11	56,36
25. Kohtla-Järve Linnavalitsuse haridusamet	81	51,67	3	78	51,99	3	43,33	24	44,17	57	54,82
Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus	11	60,45	2	0	0	11	60,45	2	82,50	9	55,56

Kommentaariid

1. Tulemuste piirkondlik võrdlus näitab, et 1997. aastal küündisid üle riigi keskmise taseme 9 haridusosakonda, 1998. aastal oli selliseid üksusi 10 ning 1999. aastal 7 arvestuslikust 27st. 2000. aastal oli riigi keskmisest kõrgem tulemus 11 haldusüksusel 25st. (Nõmme Haridusosakond liideti Kristiine ja Pirita Tallinna Kesklinna Haridusosakonnaga.) 2001. aastal saavutasid riigi keskmisest kõrgema tulemuse 10 haridusosakonda. 2002. aastal ületasid riigi keskmise eksamitulemuse 13 haridusosakonda 25st. 2003. aastal oli selliseid haridusosakondi 9, 2004. aastal 12. Vaatamata 2003. aasta tagasiminekul, võib väita, et haridusosakondade hallatavate koolide õpetamise tase on stabiilne. Samas ei ole riigi keskmine eksamitulemus tõusnud, seega ei ole suurema osa koolide tulemused aastate jooksul paranenud, osal on see hoopiski tagasi läinud.

2. 2000. aastal ületas 60 punkti piiri kuus haldusüksust, 2001. aastal kolm. 2002. aastal oli selliseid haldusüksusi kaks, 2003. kolm ning 2004. kaks. Alla 50 punkti jäi 2000. ja 2001. aastal üks haldusüksus. 2002. aastal oli neid kaks, 2003. ja 2004. aastal kolm. Keskmiste tulemuste amplituud oli haridusosakondade lõikes 2003. aastal 23,45 punkti, 2004. aastal vähenes see 16,36 punktini. Riigi keskmise tulemuse 54,54 juures võib seda, vaatamata vähenemisele, pidada suureks.

3. Viiel viimasel aastal on haridusosakondadest saavutanud kõige kõrgema tulemuse Tartu linn (2004 – 64,08; 2003 – 66,53; 2002 – 63,96; 2001 – 63,05; 2000 – 6,35). Võrdluseks: 1999. aastal jõudis parima tulemuseni haridusosakondadest Tallinna Kesklinna Valitsuse haridusosakond (6,32) ja maakondadest Läänemaa (6,20); 1998. aastal Tartu Linnavalitsuse haridusosakond (6,45) ning Tartumaa (6,08); 1997. aastal Tallinna Mustamäe Linnaosa haridusosakond (6,19) ja Ida-Virumaa (5,88).

4. 2004. aastal jäi kõige madalamaks Põlva Maavalitsuse haridusosakonna tulemus (47,72), kellele järgnesid Tallinna Lasnamäe (48,47) ja Tartu Maavalitsuse haridusosakond (49,86). Võrdluseks: 2003. ja 2002. aastal jäi kõige madalamaks Narva Linnavalitsuse haridusosakonna tulemus (vastavalt 43,08 ja 37,81). 2001. aastal oli madalaim Hiiu Maavalitsuse haridusosakond (48,82), 2000. aastal Põlva Maavalitsuse

haridusosakond (4,98), 1999. aastal Pärnu Maavalitsuse haridusosakond (5,25), 1998. ja 1997. aastal Narva Linnavalitsuse haridusosakond (3,69 ja 4,67). Kaheksa aasta eksamitulemuste analüüs näitab, et riikliku õppekava eesti keele ainekava õpetamisel on enamasti probleeme ühtedel ja samadel koolidel (haldusüksustel), mis vajaksid õppetööd toetavat täienduskoolitust.

5. Maakondadest on viiel viimasel aastal saavutanud kõige kõrgema tulemuse Tartumaa (2004 – 58,60; 2003 – 61,09; 2002 – 59,90; 2001 – 59,75; 2000 – 6,13). 2004. aastal olid Tartumaa õpilaste tulemused parimad nii eksaminandide keskmise hinde (58,60) kui ka abiturientide (58,72), eksternide (57,50) ning noormeeste (53,71) ja neidude (62,58) arvestuses. Seega on emakeeleõpetuse kvaliteet parim Tartumaal, millele järgneb Läänemaa (58,18). Olulise kvaliteedinihke on eelmise aastaga võrreldes aga teinud läbi Ida-Virumaa (57,11; 2003 – 51,49).

6. Võrreldes Põhja- ja Kesk-Eestit riigi äärealadega, selgub viimaste oluliselt madalam konkurentsivõime. Seejuures jäävad teistest kõige rohkem maha Kagu-Eesti koolid.

Tabel 14. Statistika era-, munitsipaal- ja riigikoolide järgi

Kooli tüüp	Koolide arv	Õpilaste arv	Keskmine hinne	Abituriendid		Eksternid		Mehed		Naised	
				arv	keskmine hinne	arv	keskmine hinne	arv	keskmine hinne	arv	keskmine hinne
Erakoolid	8	279	58,98	268	59,14	11	55,00	138	51,38	141	66,42
Munitsipaalkoolid	185	8395	55,64	7760	55,69	635	55,01	3407	51,82	4988	58,25
Riigikoolid	42	798	41,43	707	41,67	91	39,56	500	37,55	298	47,94

Tabel 15. Jaotus kooli suuruse järgi

Õpilaste arv koolis	Koolide arv	Õpilaste arv	Keskmine hinne	Abituriendid		Eksternid		Mehed		Naised	
				arv	keskmine hinne	arv	keskmine hinne	arv	keskmine hinne	arv	keskmine hinne
kuni 60 õpilast	54	603	48,91	548	48,67	55	51,27	269	45,50	334	51,65
61–110 õpilast	37	812	51,98	774	51,89	38	53,82	339	47,37	473	55,29
111–210 õpilast	82	3656	54,63	3385	54,66	271	54,24	1405	50,00	2251	57,52
üle 210 õpilase	62	4401	55,71	4028	56,01	373	52,47	2032	51,11	2369	59,65

Kommentaari

1. 2004. aastal osales eksamil kõige rohkem munitsipaalkoole – 185 ehk 78,72% koolide üldarvust. 2003. ja 2002. aastal olid vastavad näitajad 187 ehk 77,27% ning 188 ehk 76,42%. Riigikoolid moodustasid 42 ehk 17,87% (2003 – 46 ehk 19,00%; 2002 – 50 ehk 20,33%) ja erakoolid 8 ehk 3,41% (2003 – 9 ehk 3,72%; 2002 – 8 ehk 3,25%) koolide üldarvust. 2001. aastal olid vastavad näitajad 190 ehk 76,31%; 54 ehk 21,69% ning 5 ehk 2,00%. Seega suureneb munitsipaalkoole protsent järjepidevalt. Erakoolide puhul toimus 2004. aastal väike tagasimineku, järjekindlalt väheneb riigikoolide osa koolivõrgus. See on loogiline protsess, sest munitsipaal- ja

erakoolid on riigikoolidest konkurentsivõimelisemad. Riigikoolide õppekvaliteet on kõigi võrreldavate näitajate puhul pea kolmandiku võrra madalam kui era- ning munitsipaalkoolidel. Kui kõrvutada omavahel munitsipaal- ning erakooli, siis kolmel viimasel aastal on munitsipaalkoolid suutnud oma taset hoida (keskmised tulemused: 2004 – 55,64; 2003 – 56,48; 2002 – 55,86); erakoolide tulemustes aga on suurem kõikumine (2004 – 58,98; 2003 – 55,48; 2002 – 65,62).

2. Munitsipaalkool on Eesti jaoks kõige kohasem koolitüüp: selles õpib valdav osa gümnaasiste, kelle keskmised tulemused on aastate lõikes stabiilsed ning ületavad riigi keskmist taset. Munitsipaalkoolidega suudavad konkureerida erakoolid, kuid nende arv ja õpilaste hulk on liiga väike, et olulisel määral mõjutada eesti keele õpetuse taset. Riigikoolid ei suuda end praeguses olukorras õigustada. Konkurentsi huvides oleks oluline eelkõige erakoolide arvu jätkuv kasv.

3. Analüüsides koole õpilaskonna suuruse järgi, näeme, et riigi keskmisest tulemusest kõrgemale küündisid nii 2004. kui ka 2003. ja 2002. aastal vaid rohkem kui 210 õpilasega gümnaasiumid. Mida väiksem on õpilaste arv koolis, seda vähem ollakse konkurentsivõimelised. Keskmiste tulemuste erinevused suurimate ja kõige väiksemate koolide puhul on rohkem kui 12 protsenti. Ühelt poolt on väikestel gümnaasiumidel täita oluline roll kohalikus hariduselus, teisalt peaksid kõik õpilased saama koolist kaasa eakaaslastega võrreldavad teadmised, oskused ja vilumused, et olla edasistes õpingutes konkurentsivõimelised. Endiselt on eesti keele õpetuse üheks võtmeprobleemiks see, kuidas tagada suurkoolidega võrdne õppetöö kvaliteet ka väikestes koolides. Üks võimalik, kuid sotsiaalselt komplitseeritud lahendus on selliste koolide arvu vähendamine. Kui 2003. aastal kasvas 2002. aastaga võrreldes kuni 60 õpilasega gümnaasiumide arv 63lt 71le, siis 2004. aastal oli neid alles vaid 54.

Tabel 16. Jaotus kooli asukoha ja suuruse järgi, eraldi õhtukoolid ja kutseõppeasutused

Piirkonna või kooli liik	Koolid	Õpilased		Abituriendid		Eksternid		Mehed		Naised	
	arv	arv	keskmise hinne	arv	keskmise hinne	arv	keskmise hinne	arv	keskmise hinne	arv	keskmise hinne
Teeninduspiirkonnata koolid	17	932	68,27	874	68,18	58	69,66	388	63,17	544	71,91
Suurlinn	49	2892	57,93	2628	58,18	264	55,36	1221	54,04	1671	60,76
Maakonnakeskus	23	1699	58,25	1554	58,82	145	52,10	694	54,36	1005	60,93
Valla- ja väikelinnakoolid	87	2329	52,91	2170	52,83	159	53,99	933	48,39	1396	55,93
Õhtukoolid	22	1005	41,67	977	41,57	28	45,18	381	39,12	624	43,22
Kutseõppeasutused	37	615	34,76	532	34,41	83	37,05	428	33,03	187	38,74

Kommentaariid

1. 2003. aastaga võrreldes on gümnaasiumilõpetajate arv vähenenud suurlinna ning valla- ja väikelinnakoolides. Kasvanud aga on maakonnakeskuste, õhtukoolide ja kutseõppeasutuste õpilaste arv. Järjepidev kasv iseloomustab teeninduspiirkonnata koole. Kui varasemad analüüsid näitasid, et valla- ja väikelinnakoolide õpilased püüavad keskharidust omandada rohkem maakonnakeskustes ja linnades, siis analüüsital aastal on täheldatav ka vastupidine areng.

2. Õhtukoolide lõpetajate arv kahanes 8,6% võrra aastatel 2001–2003, riigieksameid sooritavate kutseõppeasutuste lõpetajate arv aga 17,5%. Aastal 2004 on mõlema kooliliigi lõpetajate arvus taas märgata kasvutendentsi. Arvestades seda, et paljudel õpilastel katkeb gümnaasiumidest välja langedes haridustee ning kutseõppeasutuste reform vajab suuremat tähelepanu, on tegemist positiivsete suundumustega.

3. 2004. aastal suutsid oma keskmist tulemust parandada vaid valla- ja väikelinna koolid, teised kooliliigid läksid oma tulemustes paari protsendi võrra tagasi. Kõige rohkem on oma taset suutnud hoida maakonnakeskuste koolid (2004 – 58,25; 2003 – 58,30), suurima languse tegid läbi teeninduspiirkonnata koolid (2004 – 68,27; 2003 – 70,51). Samas tuleb toonitada, et muutused ei ole marginaalsed.

4. Kõige tugevamad on teeninduspiirkonnata koolid, kelle riigieksamikirjandi keskmine punktisumma on 68,27 (2003 – 70,51; 2002 – 70,06; 2001 – 67,31). Teeninduspiirkonnata koolide edu põhjus peitub võimaluses valida endale õpilasi parimate gümnaasiumisse astujate hulgast. Teeninduspiirkonnata gümnaasiumide õpilaste arv on viimasel kolmel aastal järjepidevalt kasvanud, ulatudes 2004. aastal 9,84% riigieksami sooritanute üldarvust. Kui teeninduspiirkonnata koolide arv ületab optimaalse piiri, hakkavad nad paratamatult teiste koolide arengut pärssima, tõmmates neist ära tugevamad õpilased ning viies keskmise taseme alla.

5. Teeninduspiirkonnata gümnaasiumide riigieksamikirjandi keskmised tulemused ületavad kutseõppeasutuste vastavaid näitajaid ~50%. Suurlinna ja maakonnakeskuste koolidega on erinevus ~15%, valla- ning väikelinnakoolidega ~23%, õhtukoolidega ~40%.

6. Analüüsides tulemusi abiturientide ja eksternide ning meeste ja naiste lõikes, näeme, et kõigi võrreldavate tulemuste poolest on parimad teeninduspiirkonnata koolide lõpetajad. See on ka ainus kooliliik, kus meeste keskmine hinne ületab 60 punkti piiri (2004 – 63,17; 2003 – 64,32; 2002 – 65,38; 2001 – 61,38); naiste keskmine tulemus aga ületab 70 punkti künnise (2004 – 71,91; 2003 – 74,39; 2002 – 74,13; 2001 – 72,23; 2000 – 7,30). Teisel ja kolmandal kohal on omavahel konkureerivad maakonnakeskuste ja suurlinnade koolid, keskmised tulemused vastavalt 58,25 ja 57,93 (2003 – 58,30 ja 58,97). Nende edu taga on neidude keskmisest parem õpi-dukus (keskmine tulemus üle 60 palli), noormeeste tulemused aga jäävad riigi keskmise tulemuse lähedale. Oluline on rõhutada, et maakonnakeskuste ja suurlin-

nade õpikeskkonnad on konkurentsivõimelised, seejuures on 2004. aastal vaekauss kaldunud maakonnakeskuste kasuks.

7. Valla- ja väikelinna- ning õhtukoolid ja kutseõppeasutused jäävad endiselt riigi keskmisest tulemusest allapoole. Kolmekümne seitsme kutseõppeasutuse 615 lõpetaja keskmine eksamitulemus oli 2004. aastal vaid 34,76 palli, mis seab kahtluse alla nende õppeasutuste suutlikkuse tagada õppekavale vastav gümnaasiumiastme haridus (2003 – 674 eksaminandi, keskmine tulemus 35,73). Ka õhtukoolid ei ole suutnud madalseisust välja tulla: 2004. aastal 1005 eksaminandi, kelle keskmine tulemus oli 41,67; 2003 vastavalt 908 ja 43,06.

Tabel 17. Kolmekümne tugevama kooli keskmine hinne aastate lõikes

Aasta	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Keskmine hinne	6,89	7,30	7,24	7,20	69,38	68,79	69,89	69,20

Tabel 18. Kolmekümne nõrgema kooli keskmine hinne aastate lõikes

Aasta	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Keskmine hinne	3,56	3,27	3,79	3,75	34,91	36,81	33,71	35,80

Kommentaariid:

1. Kolmekümne tugevama kooli (õpilasi 10 ja rohkem) keskmine eksamitulemus oli 2004. aastal 69,20 palli (2003 – 69,89). Analüüsides nelja viimast aastat, võib täheldada keskmise tulemuse stabiliseerumist 68–69 punkti juures. Kolmekümnest tugevamast koolist 56% on Tallina, Tartu ja Pärnu gümnaasiumid ning keskkoolid.

2. Kõige nõrgemate koolide (õpilasi 10 ja rohkem) keskmine tulemus oli 2004. aastal 35,80 palli (2003 – 33,71). Kolmekümne nõrgema kooli keskmine tulemus on neljal viimasel aastal kõikunud vahemikus 33–37 palli. Kolmekümnest nõrgemast koolist on umbes üks kolmandik gümnaasiumid, ülejäänud on õhtu- ja kutsekoolid ning täiskasvanute gümnaasiumid. Viimastel aastatel on päevakoolide osa nõrgimate hulgas kasvanud neljandikult kolmandikule.

3. Kolmekümne tugevama ja nõrgema kooli lõpetajate keskmiste tulemuste ligikaudu sajabrotsendiline erinevus näitab koolivõrgu ebaühtlast arengut ja kutsekeskhariduse ning täiskasvanute õppe nõrkust.

Apelleerimine

Tabel 19. Apellatsioonide läbivaatamine aastate lõikes

Aasta	Eksaminandide arv	Apelleerijate arv	Apelleerijate %	Tõstetud hinnete arv	Tõstetud hinete %
2004	9472	370	3,91	29	7,84
2003	9585	307	3,20	24	7,82
2002	9874	416	4,21	34	8,17
2001	9356	486	5,19	41	8,44
2000	10 623	516	4,86	26	5,04
1999	10 661	265	2,49	22	8,30
1998	10 226	266	2,60	25	9,40
1997	11 632	227	1,95	52	22,91

Kommentaariid

1. 2004. aastal vaidlustas oma eksamitöö tulemuse 370 õpilast, mis moodustab 3,91% eksaminandidest. Tulemust tõsteti 29 juhul, mis moodustab 7,84% apelleerijate arvust. Tulemust langetati 15 korral ehk 4,05% apelleerijatest (2003 – 4,23%; 2002 – 4,10%). Eksamitöö tulemus jäi muutmata 88,11% apelleerijatest.

2. Apelleerimise peamine põhjus on konkurents kõrgkoolikoha pärast. Sellest annab tunnistust suurema osa apelleeritud kirjandite riigi keskmisest kõrgem tase. Väiksem osa apellatsioonide on seotud gümnaasiumi lõpetamisega: õpilased vaidlustavad oma eksamitöö tulemuse, soovides ületada kahekümnepunkti eksamikünnist.

Eksami kvaliteet

1. Riigieksamikirjandi keskmised tulemused on aastate lõikes stabiilsed ja võrreldavad (vt tabel 6).
2. Hindamine vastas hindamisjuhendile, arvestas üleriiglist keskmist taset ning oli pädev (vt diagramm 1).
3. Kolmandale hindamisele läks ehk hindamisveaga kirjandeid oli 2,32% (2003 – 2,55; 2002 – 2,58%).
4. Kirjandi tulemuse vaidlustas 3,91% eksaminandidest (2003 – 3,20; 2002 – 4,21%).
5. Eksamil osalemise protsent oli 95,49% (2003 – 95,72; 2002 – 94,49).
6. Standardhälve on seitsme aasta lõikes püsinud vahemikus 22,11–20,54:

Tabel 20. Standardhälve aastate 1997–2004 lõikes

Aasta	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Standardhälve	22,00	22,11	21,44	21,20	20,62	20,54	21,09	20,86

7. Teemade lõikes oli standardhälve vahemikus 18,62–22,99 (2003 – 18,82–23,61).

Tabel 21. Standardhälve teemade lõikes 2004. aastal

Teema number	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Standard-hälve	20,77	21,09	19,51	20,68	21,65	22,99	18,62	20,79	21,85	18,79

8. 2004. aasta eksami asümmeetriategur teemade lõikes. Asümmeetriategur (as) iseloomustab osatulemuste jaotust normaaljaotuse suhtes horisontaalteljel. Kui $AsX = 0$, siis on juhuslik suurus X jaotatud sümmeetriliselt oma keskväärtuse ümber. Kui asümmeetriategur on negatiivne, siis on see nihkunud paremale, positiivse puhul vasakule.

Tabel 22. Asümmeetriategur teemade lõikes 2004. aastal

Teema number	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
As	-0,01	-0,15	0,06	-0,01	-0,17	-0,05	-0,60	-0,04	-0,08	0,24

9. 2004. aasta eksami ekstsess teemade lõikes. Ekstsess (ex) iseloomustab osa tulemuste jaotust normaaljaotuse suhtes vertikaalteljel. Normaaljaotuse puhul on ekstsess 0. Kui ekstsess on negatiivne, on graafik lamedam, positiivse puhul järsem.

Tabel 23. Ekstsess teemade lõikes 2004. aastal

Teema number	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ex	-0,79	-0,74	-0,68	-0,70	-0,91	-1,00	-0,07	-0,82	-0,95	-0,63

Riigieksamikirjandite tüüpvead

Riigieksamikirjandites korduvad aastati ühed ja samad vead. Tüüpilised õigekirja-, sisu- ja stiilvead, millele tuleks eksamiks valmistumisel rohkem tähelepanu pöörata, on järgmised:

Tüüpilised õigekirjavead

1. põimlause koma väärkasutus;
2. lauselühendi koma väärkasutus;
3. nimisõnade lahkukirjutamine, kui põhisõnaks on nimisõna ning täiendsõna märgib liiki või laadi (näit *kirjandustund* pro *kirjandus tund*);
4. käandsõna ja omadussõna lahkukirjutamine, kui põhisõnaks on omadussõna (näit *inimestevaheline* pro *inimeste vaheline*);
5. ühendtegu sõnade kokkukirjutamine (näit *ta oli seda ette kujutanud* pro *ta oli seda ettekujutanud*);
6. muutumatute sõnade lahkukirjutamine, kui on tekkinud määrsõnaline mõiste (näit *allamäge* pro *alla mäge*);
7. kaas- või määrsõna (või määrsõna tähenduses oleva sõna) kokkukirjutamine muude sõnadega (*järele laulda* pro *järelelaulda*);

8. konsonantühendi puudulik õigekiri (*homsest* pro *hommsest*);
9. p, t, k sõnatüve b, d, g asemel tuletusliite või muutelõpu ees (näit *nüüdse* pro *nüütse*);
10. võõrsõnade vigane õigekiri (näit *korrumpeerunud* pro *korrupeerunud*; *printsess* pro *prinsess*);
11. vead sõnade poolitamisel.

Sisu- ja stiilivead

1. sissejuhatuse venitatus;
2. arutluse aluseks oleva probleemi või teesi mittepüstitamine;
3. mitmekordne teksti lõpetamine (mitu üksteist hõlmavat lõpetust) või lõpetamata jätmine;
4. oskamatus teemakohaselt ja järjekindlalt arutleda,
5. jutustuse domineerimine arutluse või argumentatsiooni asemel;
6. slängi põhjendamata kasutamine;
7. suulist kõnet iseloomustav üldsõnalisus (näit *asi*, *panema*, *lööma* jt) ja liigne asesõnalisus;
8. rõhusõnadega liialdamine;
9. lendsõnade ja -väljendite põhjendamatu kasutamine;
10. sarnaste lausekonstruktsioonide kasutamine (näit lihtlauselisus);
11. liigne ja põhjendamatu tsiteerimine, refereerimine ja näitlikustamine ning sellest tulenev autoriteksti tagaplaanilisus;
12. vead teksti liigendamisel.